

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті було досліджено поняття «економічна безпека підприємства», розглянуті основні моменти забезпечення економічної безпеки на підприємстві, були виявлені найважливіші фактори, що впливають на економічну безпеку підприємства.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, підприємство, служба безпеки, загрози, захист.

In the article there were examined the concept of "economic safety of the enterprise", reviewed the main points of the economic security of the enterprise, were found the most important factors affecting the economic safety of the enterprise.

Keywords: economic security of an enterprise, the enterprise, the security service, threats, protection.

Вступ. З розвитком ринкових відносин в Україні вітчизняні підприємства зіткнулися з істотним зменшенням прямої державної підтримки їх діяльності і необхідністю створення умов для свого безпечного розвитку власної силою. Стабільне функціонування, зростання економічного потенціалу будь-якого підприємства в умовах ринкових відносин багато в чому залежить від наявності надійної системи економічної безпеки. Сучасне підприємство знаходиться в умовах безперервної зміни зовнішнього середовища його існування. Ця нестабільність вимагає від господарюючих суб'єктів постійної адаптації, зокрема пошуку нових і вдосконалення вже відомих засобів забезпечення системи економічної безпеки заради досягнення економічної і соціальної мети діяльності підприємства.

В перекладі з грецького «безпека» означає «володіти ситуацією», тобто, безпека – це такий стан суб'єкта, при якому ймовірність зміни властивих цьому суб'єкту якостей та параметрів його зовнішнього середовища незначна, менше певного інтервалу [8].

Економічну безпеку підприємства можна розглядати, як одну з складових загального поняття «безпека». Будь-який збиток рано чи пізно отримувє оцінку в грошовому виразі, тобто може бути виділена чисто економічна складова збитку.

Постановка завдання. Проаналізувати надійне забезпечення економічної безпеки підприємства. Для створення надійної системи безпеки підприємства необхідно провести комплекс підготовчих заходів. Від цієї роботи багато в чому залежить те, які рішення будуть прийняті в цій області, яким чином будуть сформовані органи безпеки, які будуть виділені фінансові, матеріальні та людські ресурси, а в остаточному підсумку - ефективність забезпечення безпеки бізнесу. Перш ніж ухвалювати рішення, розробляти концепцію, складати систему планів і т.д., необхідно об'єктивно оцінити ситуацію, в якій перебуває підприємство. Але, слід зауважити, що розуміння збитку або прибутку як фінансової категорії не відбиває реальний стан економічної безпеки підприємства, через те, що вона характеризує лише поточний стан фінансової діяльності підприємства.

Результати. Забезпечення економічної безпеки підприємства будується у формі дворівневої

системи захисту інформації. Перший рівень передбачав збереження секретів силами служби безпеки організації, а другий — формування психологічної атмосфери "пильності і відповідальності" персоналу організації за допомогою так званих координаторів, що призначаються з осіб середньої керівної ланки і мають серед співробітників авторитет. Визнаючи, що збереження інформації є одним з важливих аспектів економічної безпеки підприємства, необхідно відзначити, що зведення проблеми економічної безпеки підприємства лише до захисту комерційної таємниці є дуже спрощеним варіантом вирішення такої проблеми. Цілком очевидно, що настільки вузьке розуміння економічної безпеки страждає надмірною "економічністю" і не враховує всього спектру впливу зовнішнього середовища як основного джерела небезпек для діяльності підприємства.

Економічна безпека підприємства обумовлена впливом зовнішнього середовища, яке в ринковій економіці весь час змінюється, ніколи не залишається стабільним, постійним або незмінним. Саме з позицій впливу зовнішнього середовища, захисту підприємств від його негативного впливу і розглядається вміст категорії економічної безпеки підприємства, у тому числі і в нечисленних доки публікаціях вітчизняних вчених-економістів.

Найважливішими факторами, що впливають на економічну безпеку підприємства, є ступінь досконалості законодавчої бази, рівень оподаткування, доступ на світові ринки збуту, інвестиційна привабливість регіону, держави. Насамперед, економічна безпека підприємства залежить від економічної безпеки держави, регіону, адже ґрунтується на їхньому фінансовому, сировинному та виробничому потенціалі, перспективах розвитку. Наявність багаторівневої концепції економічної безпеки господарюючих суб'єктів усіх рівнів дає можливість забезпечити передбачуваність зовнішніх загроз підприємствам.

Особлива увага повинна приділятися вивченню партнерів по ділових зв'язках, їх платоспроможності, діловому реноме. Досвід свідчить, що в умовах ринкової економіки, у випадках встановлення ділових зв'язків з недобросовісними контрагентами, за умови порушення ними договірних зобов'язань, підприємству може бути завданий значний економічний збиток. Серйозна увага повинна бути приділена конкурентам,

так як у випадку застосування ними методів несумлінної конкуренції для підприємства можуть виникнути серйозні небезпеки і загрози з важкими економічними наслідками.

В даний час в науковій літературі, навіть спеціально присвяченій розгляду цієї проблеми, розкриття сутності теорії економічної безпеки підприєм-

ства, її складових, індикаторів дається рідко, а у визначеннях, що зустрічаються, сутність виражається не завжди чітко, а іноді неповно.

В цілому можна виділити декілька підходів різних авторів до визначення економічної безпеки підприємства (рис. 1 [8]):

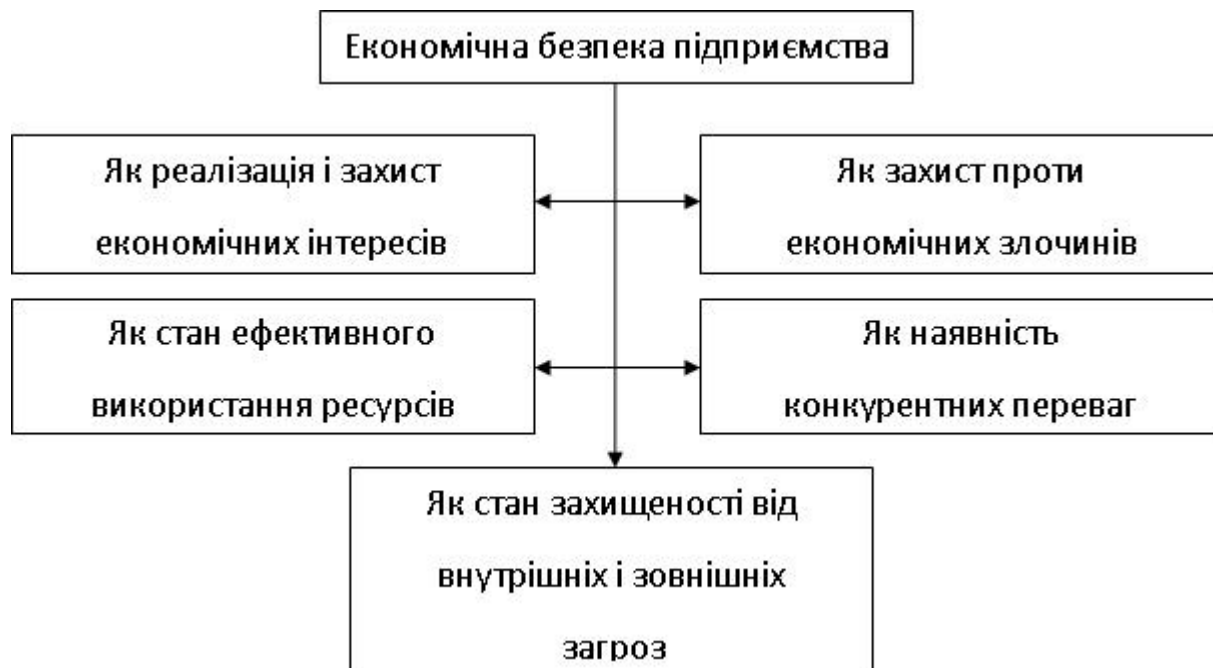

Рис. 1. Підходи до визначення економічної безпеки підприємства

а) як захист проти економічних злочинів. Дуже часто забезпечення економічної безпеки підприємства зводять до протистояння, захисту від різного роду економічних злочинів (крадіжки, шахрайство, фальсифікації, промислове шпигунство і т.д.). Поза сумнівом, ці загрози дуже важливі і повинні постійно аналізуватися і враховуватися, але зводити економічну безпеку підприємства лише до цього не можна. Це поняття ширше і більш ємке [1];

б) як стан захищеності від внутрішніх і зовнішніх загроз. Підприємство – це, в першу чергу, об'єкт економічних відносин. Власник підприємства ставить результатом діяльності підприємства, в першу чергу, досягнення поставленої ним мети, яка, як правило, носить економічний характер [2].

Чи виникатимуть в процесі цього досягнення які-небудь загрози, чи вестиметься з ними боротьба, як вона вестиметься - власникові, швидше за все, однаково. Боротьба з загрозами, як така, найчастіше не є метою створення і володіння підприємством, ведення ним економічної діяльності. Втім, міркування про економічну доцільність ведення боротьби з загрозами напевно викличе інтерес власника, оскільки це безпосередньо зачіпає його матеріальні інтереси, оскільки ведення цієї боротьби вимагає здійснення витрат, а вираш неочевидний [2].

Економічна безпека – новий напрямок розвитку науки. Поняттю економічної безпеки підприємст-

ва та чинникам впливу на діяльність підприємства приділена увага в працях вітчизняних вчених, таких як: О.І. Барановський, І.О. Бланк, О.І. Захаров, П.Я. Пригунов, В.С. Сідак, М.І. Камлик, В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк, С.М. Шкарлет. Серед російських вчених загальним питанням економічної безпеки приділили увагу В.К. Сенчагов, О.А. Грунін, С.О. Грунін.

Найбільш розповсюдженим вважається визначення економічної безпеки, надане О.А. Груніним: «Економічна безпека підприємства - це такий стан господарюючого суб'єкта, у якому він при найбільш ефективному використанні корпоративних ресурсів досягає запобігання, послаблення або захисту від існуючих небезпек та загроз або непередбачених обставин і в основному забезпечує досягнення цілей бізнесу в умовах конкуренції та господарчого ризику» [1].

Отже, рівень економічної безпеки підприємства насамперед залежить від здатності керівництва передбачити та запобігти можливі загрози, а також швидко вирішити проблеми, що виникли.

Обов'язок керівника компанії - забезпечити контроль всіх бізнес-процесів, в тому числі з точки зору їх безпеки від очевидних і потенційних загроз. А кількість і різновиди загроз збільшуються пропорційно розширенню штату, зростанню обсягів виробництва і продажів підприємства.

До основних функціональних цілей економічної безпеки належать:

- забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості та незалежності підприємства;
- забезпечення технологічної незалежності та досягнення високої конкурентоспроможності технічного потенціалу суб'єкта господарювання;
- досягнення високої ефективності менеджменту, оптимальної та ефективної організаційної структури управління підприємством;
- досягнення високого рівня кваліфікації персоналу та його інтелектуального потенціалу;
- мінімізація руйнівного впливу результатів виробничо-господарської діяльності на стан навколишнього середовища;
- якісна правова захищеність усіх аспектів діяльності підприємства;
- забезпечення захисту інформаційного поля, комерційної таємниці і досягнення необхідного рівня інформаційного забезпечення роботи всіх підрозділів підприємства та відділів організації;
- ефективна організація безпеки персоналу підприємства, його капіталу та майна, а також комерційних інтересів.

Рівень економічної безпеки підприємства залежить від чітко організованої системи безпеки. Алгоритм забезпечення економічної безпеки підприємства повинен бути наступний: опис проблемної ситуації, визначення цільової установки; побудова системи економічної безпеки підприємства; розробка методологічного інструментарію оцінки стану економічної безпеки на підприємствах; розрахунок сил і засобів, необхідних для забезпечення економічної безпеки; розробка заходів щодо реалізації основних положень концепції економічної безпеки підприємств.

Вітчизняний і зарубіжний досвід свідчить, що основну роль в забезпеченні збереження комерційної таємниці грають самі підприємства, а не державні органи.

Серед суб'єктів, що забезпечують захист економічної безпеки підприємницької діяльності, найбільше значення має служба власної економічної безпеки (звичайно при наявності відповідного суб'єкта підприємництва і фінансових коштів).

Забезпечення економічної безпеки підприємства — це процес реалізації функціональних складових економічної безпеки з метою запобігання можливих збитків і досягнення максимального рівня економічної безпеки в даний час і в майбутньому.

Способи забезпечення економічної безпеки підприємства — це набір заходів і система організації їх виконання і контролю, які дозволяють досягати найбільш високих значень рівня економічної безпеки підприємства.

Створення служби власної економічної безпеки представляє на практиці найбільшу трудність, оскільки кожен суб'єкт підприємництва суто індивідуальний, оскільки специфічна його діяльність. Однак, можна виділити ряд етапів, рекомендованих підприємцям при створенні служби економічної безпеки:

1. Прийняття рішення про необхідність створення економічної безпеки. Питання про створення служби безпеки повинно виникати в момент прийняття рішення про організацію фірми, в залежності від обраного виду діяльності, обсягу передбачуваної до виробництва продукції, розміру річного обороту і прибутку, використання секретів виробництва, кількості працівників тощо. Засновники повинні заздалегідь передбачити необхідність створення служби безпеки. Після державної реєстрації приймається остаточне рішення про створення служби економічної безпеки. У разі позитивного вирішення питання визначається відповідальна особа, яка буде безпосередньо займатися організацією служби економічної безпеки.

2. Визначення загальних завдань служби економічної безпеки.

3. Розробка положення про службу економічної безпеки, визначення структури та затвердження штатів. Наявність відповідної законодавчої бази дозволяє створити легальну службу безпеки.

4. Набір кадрів. Працівниками можуть бути люди, які спеціально або постійно займаються цією діяльністю як основною, та залучені спеціалісти (головний бухгалтер, юрист). При підборі постійних працівників найвагомішим виступає професійна підготовка.

Система економічної безпеки потребує постійного контролю, вдосконалення і управління нею у зв'язку з:

- змінами в чинному законодавстві держави;
- розвитком компанії і обранням нею нових напрямів господарської діяльності;
- збільшенням кількості персоналу, змінами в штатному розкладі фірми;
- зміною переліку відомостей, які складають комерційну таємницю і конфіденційну інформацію підприємства;
- необхідністю вдосконалення телефонної і комп'ютерної мереж компанії;
- винаходом недоброчливцями нових технологій промислового шпигунства і шахрайства;
- появою на ринку недоброчесних конкурентів і зміною форм і методів їх протиправної діяльності;
- поляганням криміногенної обстановки в регіоні і т.д.

Висновки. Практична діяльність служби економічної безпеки повинна ґрунтуватися на використанні типових схем, процедур і дій. Перш за все, слід сказати про загальний алгоритм дій, на якому заснована робота служби безпеки. Він включає наступну послідовність операцій:

- система запобіжних (превентивних) засобів;
- аналіз і оцінка виниклих погроз;
- діяльність по нейтралізації погроз безпеці;
- визначення заходів щодо нейтралізації погроз.

Підприємці, які не допустили банкрутства, втрат усвідомили необхідність економічної безпеки свого бізнесу, вони і склали ядро реальних і потенційних замовників послуг у сфері безпеки підприєм-

ництва, а також сформувавши замовлення на фахівців з безпеки підприємницької діяльності в Україні.

Економічна безпека підприємства та його управління повинна ґрунтуватися на цілях успішного функціонування і розвитку підприємства за всіма сферами його діяльності і впливу. Для забезпечення економічної безпеки підприємства від впливу суб'єктивних і об'єктивних причин, керівництву необхідно приймати рішення з такою ж швидкістю, з якої вини-

кають і негативні зміни, і вміти їх передбачати. Для найбільш якісної захищеності слід впровадити особисту службу економічної безпеки підприємства. Проте, яке б організаційне рішення не було знайдене, очевидно, що реальна потреба в забезпеченні економічної безпеки існує. Отже, вузи відповідного профілю повинні займатися випереджаючою підготовкою кадрів, оскільки потреба у фахівцях з економічної безпеки діагностується вже сьогодні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Грунин О. А. Экономическая безопасность организации / О. А. Грунин, С. О. Грунин. – СПб : Питер, 2002.
2. Экономика и организация безопасности хозяйствующих субъектов [Гусев В. С., Демин В. А., Кузин Б. И. и др.]. – СПб : Очарованный странник, 2001. – 288 с.
3. Ареф'єва О. В. Научная основа формирования экономической безопасности предприятий // Негосударственная система безопасности предпринимательства как субъект национальной безопасности Украины : Сборник материалов научно-практ. конференции, Киев, 16 – 17 мая 2001 г. – К. : Изд-во Европейского ун-та финансов, информационной системы, менеджмента и бизнеса, 2003.– С. 49 – 53.
4. Ковалев Д. Экономическая безопасность предприятия / Д. Ковалев, Т. Сухорукова // Экономика Украины. – 2005. – № 10.– С. 48 – 52.
5. Козаченко Г. В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм обеспечения: Монография / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарев, О. М. Ляшенко. – К. : Либра, 2003. – 280 с.
6. Кракос Ю. Б. Подход к оценке уровня финансовой составляющей экономической безопасности предприятия // Экономика, финансы и право. – 2006. – № 12. – С. 7 – 12.
7. Лабунская С. В. Особенности количественного определения уровня внутренних угроз экономической безопасности деятельности предприятия / С. В. Лабунская, Е. В. Прокопишина // Бизнес Информ.– 2007. – № 11. – С. 97 – 102.
8. Основи створення комплексної системи економічної безпеки підприємства: теоретичний аспект. Історичний: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. Інформаційні ресурси. Наукова періодика України. Електронні наукові фахові видання. Автор: Коваленко К. В.
9. Пономарев В. П. Формирование механизма обеспечения экономической безопасности : Автореф. дис. канд. экон. наук : 08.06.01 / Восточноукраинский государственный университет, Луганск, 2000. – 27 с.
10. Цигилик И. И. Экономическая безопасность предприятия в системе внутреннего экономического механизма / И. И. Цигилик, Т. М. Паневник // Экономика. – 2007. – № 8.– С. 3 – 5.
11. Словарь финансовых терминов [Электронный ресурс] : Программа поиска толкований слов «Interpretatio». – Режим доступа до програми : <http://inetio.org/>

УДК [005.52:330.322]:664.013

КАНАШКІНА І.В., ст. лаборант
Одеська національна академія харчових технологій

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ХАРЧОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Досліджено вплив основних чинників, зокрема людського фактору, на економічну стабільність та інвестиційну привабливість підприємств харчової промисловості України. Запропоновано шляхи підвищення інвестиційної привабливості підприємства на основі покращення ефективності управління персоналом.

Ключові слова: інвестиційна привабливість підприємства, оцінка інвестиційної привабливості.

Research of influence of basic factors, in particular human factor, on economic stability and investment attractiveness of enterprises of food industry of Ukraine. The ways of increase of investment attractiveness of enterprise are offered on the basis of improvement of efficiency of management a personnel.

Keywords: investment attractiveness of enterprise, investment estimation.

Вступ. Процеси, що відбуваються в економіці України, вносять постійні корективи в інвестиційну діяльність вітчизняних підприємств. За останні роки суттєві зміни відбулися як у фінансуванні інвестицій, так і в їхньому спрямуванні. Обмеженість інве-

стиційних ресурсів та наявність проблем із залученням зумовлюють необхідність дослідження питань, пов'язаних з підвищенням ефективності використання цих ресурсів як однієї з умов розвитку сфери матеріального виробництва.